

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ВНЗ

І.Г. Волкова, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто інноваційну діяльність в аграрних вищих навчальних закладах. Досліджено сутнісні характеристики такого виду діяльності як окремої системи та всі її складові.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, інноваційна освітня діяльність, аграрні вищі навчальні заклади, аграрна освіта.*

Постановка проблеми. У зв'язку із зростаючою роллю інноваційного напрямку розвитку світової та національної економіки особливої актуальності набуває проблема здійснення інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах (ВНЗ), в яких формується необхідний кадровий та науковий потенціал. В умовах недостатнього бюджетного фінансування ВНЗ, в тому числі і аграрних, важливу роль у їх функціонуванні та розвитку відіграє постійне вдосконалення всіх видів діяльності на інноваційних принципах. Головне завдання, яке покладається на інноваційний вид діяльності аграрних ВНЗ, це навчання, мотивування та залучення студентів до інноваційної діяльності, адже аграрний сектор економіки потребує фахівців нової формації з накопиченим інноваційним потенціалом, сформованими вміннями його практичної реалізації, варіативністю професійного мислення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сутність інноваційної діяльності організаційних систем досліджувалася в наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема: Н.А. Жернова П.Н. Завлина, О.О. Замули, Н.В. Краснокутської, І.Б. Лебедева, П.П. Микитюка, Л.І. Михайлової, Л.А. Пономаренко, Т.О. Скрипко, В.В. Стадника, П.С. Харіва та ін. Але інноваційна діяльність саме в аграрних ВНЗ не знайшла в них належного відображення, оскільки до останнього часу інноваційна діяльність ВНЗ не набувала поширення як окремий вид, а аграрний сектор не вважався інноваційною сферою економіки.

Постановка завдання. Метою статті стало дослідження сутнісних характеристик інноваційної діяльності аграрних ВНЗ як цілісної системи з визначеними елементами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність інноваційної діяльності, з одного боку, регламентується законодавчо-нормативною базою, а з другого, постійно досліджується науковцями, що свідчить про наявність дискусійних моментів, пов'язаних з її особливостями.

Так, у Законі України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [1]. У Законі України «Про інвестиційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як одна з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу [2]. Тобто, у вітчизняному законодавстві інноваційна діяльність обмежується лише використанням і впровадженням результатів наукових досліджень, хоча, на нашу думку, більш значною її складовою є процес створення нововведень.

Науковці ж по-різному трактують поняття інноваційної діяльності залежно від предмету та об'єкту дослідження: частина їх розглядає інноваційну діяльність як діяльність, спрямовану на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення, оновлення номенклатури і покращання якості продукції (товарів, послуг), що випускається, удосконалення технології виробництва з подальшим впровадженням та ефективною реалізацією на внутрішніх та зовнішніх ринках [3]. Інші вважають, що інноваційна діяльність – це процес, спрямований на розробку та реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень в новий або удосконалений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки [4].

Тобто, інноваційна діяльність, ототожнюючись або з процесом, або з діяльністю, має або вузьке (лише використання та впровадження), або широке (створення, впровадження, використання) визначення. Вважаємо, що інноваційна діяльність не може відділятися від створення новацій, тому підтримуємо позицію авторів другої групи.

У Положенні «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» надається поняття інноваційної освітньої діяльності, яке трактується як розробка, розповсюдження та застосування освітніх інновацій [6]. У свою чергу, С.Б. Семєнюк трактує інноваційну освітню діяльність як нововведення у методичному забезпеченні навчального процесу (створення методичної літератури, електронних підручників), нововведення у технологіях процесу навчання (дистанційне навчання в Інтернет-класах, навчання спільно з розробниками інноваційних технологій), надання інноваційних освітніх послуг (наукові розробки, проекти, дослідження) тощо [7].

Більш розширеною є позиція В.В. Химинець, яка під інноваційною освітньою діяльністю визначає процес внесення в освіту якісно нових елементів. Крім того, інноваційна освітня діяльність передбачає залучення педагогів та інших працівників системи освіти до творчої діяльності, у результаті якої створюються нові чи вдосконалені педагогічні й управлінські продукти (процеси, явища), які впливають на підвищення рівня педагогічної майстерності, результативності навчально-виховного процесу й управління. Організація інноваційної діяльності у закладах освіти передбачає створення відповідних соціально-педагогічних, організаційно-педагогічних і психолого-педагогічних умов, які надають можливість розглядати заклади освіти як відкриту соціально-педагогічну систему, визначати рівень відкритості закладу до інноваційних процесів та педагогічну доцільність їх упровадження в освітній процес [8].

Але жодне з вищезазначених понять повністю не розкриває сутнісних характеристик інноваційної діяльності аграрних ВНЗ. Враховуючи їх особливості та специфіку, варто застосувати системний підхід, який враховує цілі, завдання, підсистеми, суб'єкти та об'єкти такого виду діяльності (табл.).

Сутнісні характеристики інноваційної діяльності аграрних ВНЗ як системи

Елементи системи	Характеристика
Ціль	Формування конкурентного аграрного ВНЗ інноваційного типу, який створює інноваційно мислячих фахівців, новації для внутрішнього і зовнішнього середовища та сприяє їх дифузії
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> - підготовка висококваліфікованих інноваційно мислячих кадрів; - впровадження нових освітніх технологій; - створення новацій для внутрішнього та зовнішнього середовища; - створення оптимальних умов для співробітництва аграрного ВНЗ з суб'єктами господарювання щодо створення та поширення новацій; - здійснення заходів на підтримку трансферу технологій; - забезпечення взаємодії науки, освіти та виробництва через створення на базі аграрних ВНЗ навчально-науково-практичних центрів
Суб'єкти	Аграрні ВНЗ всіх рівнів акредитації
Об'єкт	Всі види діяльності та підсистем аграрних ВНЗ
Принципи	<ul style="list-style-type: none"> - адаптивності – постійне реагування на зміну зовнішніх умов; - рівноваги – прагнення до підтримання певного балансу зовнішніх і внутрішніх можливостей розвитку; - динамічності – інноваційна діяльність повинна здійснюватися безперервно та динамічно, оскільки інновація, навіть після її впровадження щоразу вдосконалюється, стає більш ефективною, набуває нових споживчих характеристик та властивостей; - самоорганізації – самостійне забезпечення підтримання умов функціонування, тобто самопідтримка обміну ресурсами (інформаційними, матеріальними, фінансовими) між аграрними ВНЗ і зовнішнім середовищем; - саморегуляції – коригування системи управління інноваційною діяльністю аграрних ВНЗ відповідно до змін умов функціонування; - саморозвитку – самостійне забезпечення умов розвитку інноваційної діяльності аграрних ВНЗ

Джерело: власна розробка

Як кожна система, система інноваційної діяльності аграрного ВНЗ має власні підсистеми, до яких можна віднести:

- освітня – надання освітніх послуг, що відіграє одну з найголовніших ролей у формуванні, розвитку й реалізації інтелектуального капіталу;

- науково-інтелектуальна – передбачає створення новацій та наукових кадрів;

- ресурсна – забезпечення матеріальними, фінансовими та інформаційними ресурсами;

- управлінська – планування, організація, мотивація інноваційної діяльності і контроль за її здійсненням;
- іміджеві – формування суспільної думки про аграрний ВНЗ для збільшення кількості абітурієнтів, замовлень на виконання наукових досліджень.

Зважаючи на це, вважаємо за доцільне конкретизувати поняття інноваційної діяльності аграрних ВНЗ і визначити його як процес створення, використання та впровадження інновацій різних видів та рівнів з метою формування конкурентного аграрного ВНЗ інноваційного типу, який створює інноваційно мислячих фахівців, новації для внутрішнього і зовнішнього середовища та сприяє їх дифузії.

Вдосконалення аграрної освіти та науки на інноваційних засадах є базовим для висхідного соціально-економічного розвитку суспільства, яке формує фахово підготовлені кадри та створює інноваційні технології для управлінської, виробничої та духовної сфер свого існування [8].

Висновки. Отже, дослідивши сутність інноваційної діяльності та інноваційної освітньої діяльності, які було розкрито у працях науковців та законодавчо-нормативній базі, можна констатувати, що вони не враховують повною мірою особливості інноваційної діяльності аграрних ВНЗ. Це пов'язано, по-перше, зі специфікою аграрного сектора та особливостями надання освітніх послуг. Тому необхідне розширення даного поняття, адже правильне його тлумачення та розуміння допоможе у прийнятті управлінських рішень для активації здійснення інноваційної діяльності аграрними ВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 року № 40-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 року № 47 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
3. Замула О. О. Інноваційний менеджмент : консп. лекцій / О. О. Замула, В. С. Пітя. — Харків : НТУ «ХПІ», 2008. — 80 с.; Инновационный менеджмент : учеб. справ. пособие / Сост. Н. А. Жернова, Н. Н. Голофастова. ГУ Кузбас. гос. техн. ун-т. — Кемерово, 2001. — 148 с.; Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / Н. В. Краснокутська. — К. : КНЕУ, 2003.; Микитюк П. П. Інноваційна діяльність : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенін. — К. : Центр навчальної літератури, 2009. — 392 с.; Основы инновационного менеджмента: Теория и практика : учеб. пособ. / под ред. П.Н. Завлина и др. — М. : НПО «Издательство

- Економика», 2000. — 475 с.; Стадник В. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В. В. Стадник, М. А. Йохна. — К. : Академвидав, 2006. — 464 с.
4. Михайлова Л. І. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Л. І. Михайлова, С. Г. Турчіна. — К. : Центр навчальної літератури, 2007. — 248 с.; Пономаренко Л. А. Інноваційний менеджмент курс лекцій / Л. А. Пономаренко, В. А. Паламарчук. — К. : Видавництво Національного авіаційного університету «НАУ-друк», 2009. — 80 с.; Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України [Текст] : монографія / Н. М. Сіренко. — Миколаїв : [б. и.], 2010.; Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент : підручник / Т. О. Скрипко. — Видавництво Знання, 2011. — 23 с.
5. Полінкевич О. М. Принципи інноваційної діяльності в управлінні підприємством [Електронний ресурс] / О. М. Полінкевич // Луцький національний технічний університет. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_em/2010_7_2/37.pdf
6. Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності : Положення від 07.11.2000 № 522 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00>
7. Семенюк С. Б. Маркетинг інновацій на ринку освітніх послуг / С. Б. Семенюк // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2012. — № 2. — С. 39—43.
8. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. — Тернопіль : Мандрівець, 2009. — 360 с.

*И.Г. Волкова. **Сущностные характеристики инновационной деятельности аграрных ВУЗов.***

В статье рассмотрена инновационная деятельность в аграрных высших учебных заведениях. Исследованы сущностные характеристики такого вида деятельности как отдельной системы и все ее элементы.

*I. Volkova. **The essential features of the innovation of agricultural universities.***

The paper considers innovation in agricultural universities. The article investigates the essential features of such type of activity as a separate system and all its elements.